

DIGITĀLĀ SATURA VAI DIGITĀLĀ PAKALPOJUMA ATBILSTĪBAS LĪGUMAM IZPRATNE PATĒRĒTĀJA DIGITĀLĀ PIRKUMA DIREKTĪVĀ (DIREKTĪVĀ 2019/770)

UNDERSTANDING OF THE CONFORMITY OF DIGITAL CONTENT OR DIGITAL SERVICE WITH A CONTRACT WITHIN THE DIGITAL CONSUMER SALE DIRECTIVE (DIRECTIVE 2019/770)

Vadims Mantrovs, Dr. iur.

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes
Civiltiesisko zinātņu katedras docents

Summary

The present article deals with conformity of a digital content or a digital service with the contract within the recently adopted Consumer Digital Sale Directive (Directive 2019/770) by discussing this issue within the transposition procedure of that directive in Latvia. At the beginning, the article provides a general overview of regulation for conformity with the contract within the framework of the Consumer Digital Sale Directive regarding a digital content or a digital service by discussing main features of this regulation. Furthermore, the article examines subjective and objective grounds for conformity of a digital content or a digital service with the contract in conjuncture with the draft act for transposition of this directive into the Latvian Consumer Rights Protection Act. By establishing incompliances between the directive and the draft act, the article goes on by suggesting legislative proposals for the Latvian legislator to bring the draft act in line with the directive. The article finishes with the conclusion by summarising the discussion reflected in the article and emphasising the legislative proposals for elimination discrepancy between the Consumer Digital Sale Directive and the draft act concerning the regulation of conformity of a digital content or a digital service with the contract.

Atslēgvārdi: Direktīva 2019/770, patērētāja pirkums, atbilstība līgumam, digitālais saturs, digitālais pakalpojums.

Keywords: Directive 2019/770, consumer sale, conformity with the contract, digital content, digital service.

Ievads

Šis raksts ir turpinājums Latvijas Universitātes iepriekšējās 78. konferences ziņojumam un šīs konferences rakstu krājumā publicētajam rakstam, kurā uzmanība pievērsta vienai no 2019. gada patērētāja pirkuma direktīvām (t. i., 2019. gada patērētāja pirkuma direktīvai¹ un patērētāja digitālā pirkuma direktīvai², abas kopā turpmāk – jaunās patērētāja pirkuma direktīvas): 2019. gada patērētāja pirkuma direktīvai, kura aplūkota no jaunievedumu viedokļa attiecībā uz Latvijā spēkā esošo patērētāja pirkuma regulējumu.³ Šis raksts turpina iesākto patērētāja pirkuma izpēti, tālāk pētot digitālo saturu un digitālo pakalpojumu kā divus atsevišķus patērētāja pirkuma objekta veidus un vienlaikus digitālo lietu⁴ veidus. Digitālā satura un digitālā pakalpojuma speciālais regulējums ietverts atsevišķi vienā no jaunajām 2019. gada patērētāja pirkuma direktīvām, proti, patērētāja digitālā pirkuma direktīvā. Šāda pieeja saistīta ar to, ka Eiropas Savienības (ES) likumdevējs neuzskatīja par nepieciešamu paredzēt vienkopus vispārīgo patērētāja pirkuma regulējumu un šo divu digitālo lietu (un vienlaikus patērētāja pirkuma objektu) veidu regulējumu.⁵ Šis raksts tā apjoma dēļ aplūko vienu no šī speciālā regulējuma jautājumiem – digitālā satura vai digitālā pakalpojuma atbilstības līgumam izpratni kā vienu no aspektiem, kuru aptver patērētāja digitālā pirkuma direktīvā ietvertais regulējums. Vienlaikus jāatrunā, ka ar digitālā satura vai digitālā pakalpojuma atbilstību līgumam saistīti tādi jautājumi kā tiesiskās aizsardzības līdzekļi, pierādīšanas nastas sadale, termiņi u. c. jautājumi, kuri raksta apjoma dēļ paliek ārpus šī raksta. Tāpat šajā rakstā netiek aplūkoti sistēmiski risinājumi, kā, piemēram, saistībā ar mijiedarbību ar Latvijas Republikas 1937. gada Civillikumu (turpmāk – Civillikums), vai normu attiecināšana uz nepatērētājiem.⁶

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/771 (2019. gada 20. maijs) par atsevišķiem preču pārdošanas līgumu aspektiem, ar kuru groza Regulu (ES) 2017/2394 un Direktīvu 2009/22/EK un atceļ Direktīvu 1999/44/EK. OV L 136, 22.05.2019., 28.–50. lpp. [turpmāk – 2019. gada patērētāja pirkuma direktīva].

² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/770 (2019. gada 20. maijs) par dažiem digitālā satura un digitālo pakalpojumu piegādes līgumu aspektiem. OV L 136, 22.05.2019., 1.–27. lpp. [turpmāk – patērētāja digitālā pirkuma direktīva].

³ Mantrovs V. Jaunā patērētāja pirkuma Direktīva (Direktīva 2019/771): izaicinājumi un iespējas Latvijas likumdevējam. Grām.: Starptautisko un Eiropas Savienības tiesību piemērošana nacionālajās tiesās: Latvijas Universitātes 78. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020, 319.–329. lpp.

⁴ Kaut patērētāja digitālā pirkuma direktīva attiecas uz diviem no trijiem digitālo lietu veidiem, neaptverot “preces ar digitāliem elementiem”, uz kuru attiecas 2019. gada patērētāja pirkuma direktīva, tomēr preces ar digitāliem elementiem jāņem vērā saistībā ar pārējo divu digitālo lietu atbilstības līgumam jēdzienu, kā tas šajā rakstā tālāk raksturots.

⁵ Patērētāja digitālā pirkuma direktīvas preambulas 20.–22. apsvērumi.

⁶ Par tiem sk. plašāk: Mantrovs V. Jaunā patērētāja pirkuma Direktīva (Direktīva 2019/771): izaicinājumi un iespējas Latvijas likumdevējam. Grām.: Starptautisko un Eiropas Savienības tiesību piemērošana nacionālajās tiesās: Latvijas Universitātes 78. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020, 319.–329. lpp.

1. Jauno patērētāja pirkuma direktīvu (Direktīva 2019/770 un Direktīva 2019/771) raksturojums saistībā ar “digitālo lietu” atbilstību līgumam

Jaunās 2019. gada patērētāja pirkuma direktīvas ne vien padziļina, bet arī paplašina 1999. gada patērētāja pirkuma direktīvas⁷ piemērošanas jomu.⁸ Iepriekšējās direktīvas regulējuma paplašināšana uztverama kā patērētāja pirkuma regulējuma paplašināšana uz jauniem patērētāja pirkuma objektiem⁹, ko var aptvert ar terminu “digitālā lieta”. No jauno 2019. gada patērētāja pirkuma direktīvu viedokļa par digitālo lietu uzskatāmi šādi trīs patērētāja pirkuma objekta veidi: “preces, kurām ir digitāli elementi”, digitālais (ciparu) saturs un digitālais (ciparu) pakalpojums. Tomēr speciāls regulējums paredzēts vien pēdējiem diviem patērētāja pirkuma objektiem (šajā gadījumā vienlaikus digitālo lietu veidiem), kuriem veltīta atsevišķa direktīva, proti, patērētāja digitālā pirkuma direktīva, kamēr preces ar digitāliem elementiem kopā ar pārējām lietām (precēm šo direktīvu terminoloģijā), kuras nesatur digitālos elementus, regulētas 2019. gada patērētāja pirkuma direktīvā.

Digitālais saturs, to atsevišķi ņemot, nevar tikt uzskatīts par jaunu jēdzienu ES patērētāju aizsardzības tiesībās. Tā jau 2011. gada patērētāju līgumu direktīva¹⁰ pazina tādu jēdzienu kā digitālais saturs, šai direktīvai aptverot “līgumus par digitālā satura piegādi”.¹¹ Termina “digitālais saturs” legāldefinīcija bija paredzēta jau šajā direktīvā¹² un pārņemta Patērētāju tiesību aizsardzības likuma¹³ (turpmāk – PTAL) 1. panta 8. punktā. Šī termina legāldefinīcija ir identiska patērētāja digitālā pirkuma direktīvā ietvertajai šī termina legāldefinīcijai¹⁴, kas ļauj secināt, ka šī termina izpratne pēdējā direktīvā tieši pārņemta no 2011. gada patērētāju līgumu direktīvas.

Jāņem vērā, ka 2011. gada patērētāju līgumu direktīva, kaut citu aspektu regulējumā nekā patērētāja digitālā pirkuma direktīva, piešķīra šim līguma veidam *sui generis* regulējumu, jo neuztvēra to ne par lietu, ne par pakalpojumu, bet gan pielīdzināja ūdenim, gāzei, elektrībai, ja tos nepārdod noteiktā tilpumā vai daudzumā.¹⁵ Salīdzinājumam: PTAL 4.¹ panta septītā daļa noteic, ka šā likuma noteikumi, kuri regulē pakalpojuma sniegšanu, tiek piemēroti digitālajam saturam, kas netiek piegādāts materiālajā datu nesējā, ja patērētāju tiesību aizsardzību regulējošās speciālajās normās nav noteikts citādi. Tomēr 2011. gada

⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 1999/44/EK (1999. gada 25. maijs) par dažiem patēriņa preču pārdošanas aspektiem un saistītajām garantijām. OV L 171, 07.07.1999., 12.–16. lpp. Īpašais izdevums latviešu valodā: 15. nod., 4. sēj., 223.–227. lpp. [1999. gada patērētāja pirkuma direktīva].

⁸ Par esošā patērētāja pirkuma regulējuma padziļināšanu sk.: Mantrovs V. Jaunā patērētāja pirkuma Direktīva (Direktīva 2019/771): izaicinājumi un iespējas Latvijas likumdevējam. Grām.: Starptautisko un Eiropas Savienības tiesību piemērošana nacionālajās tiesās: Latvijas Universitātes 78. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020, 319.–329. lpp.

⁹ Par tiem plašāk sk. šajā rakstu krājumā publicēto prof. J. Kākliņa rakstu.

¹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/83/ES (2011. gada 25. oktobris) par patērētāju tiesībām un ar ko groza Padomes Direktīvu 93/13/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 1999/44/EK un atceļ Padomes Direktīvu 85/577/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK. OV L 304, 22.11.2011., 64.–88. lpp.

¹¹ 2011. gada specifisko līgumu direktīvas preambulas 19. punkts.

¹² 2011. gada specifisko līgumu direktīvas 2. panta 11. punkts.

¹³ Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LV likums. Latvijas Vēstnesis, 01.04.1999., Nr. 104/105.

¹⁴ 2019. gada digitālās patērētāja pirkuma direktīvas 1. panta 1. punkts.

¹⁵ Turpat.

patērētāju līgumu direktīva regulēja digitālā satura līgumus vien attiecībā uz informācijas nodrošināšanas pienākumu¹⁶, atteikuma tiesību un papildu maksājumu aizliegumu.¹⁷ Taču nedz 2011. gada patērētāju līgumu direktīva, nedz arī 1999. gada patērētāja pirkuma direktīva neparedzēja digitālā satura (nemaz nerunājot par digitālo pakalpojumu, ko šīs direktīvas vispār neaptver) regulējumu no līguma izpildes viedokļa. Tāpēc patērētāja digitālā pirkuma direktīvas nozīme saistās ar to, ka šī direktīva paplašināja patērētāja pirkuma regulējumu attiecībā uz digitālo saturu un digitālo pakalpojumu tieši ar līguma izpildes normām.

Viens no būtiskākajiem patērētāja digitālā pirkuma direktīvas regulējuma aspektiem attiecas uz atbilstības līgumam izpratni, kura sevišķā nozīme izcelta pašā patērētāja digitālā pirkuma direktīvā. Tā, regulējot direktīvas priekšmetu un mērķi, patērētāja digitālā pirkuma direktīva deklarē, ka šī direktīva jo īpaši nosaka noteikumus par “digitālā satura vai digitālā pakalpojuma atbilstību līgumam”.¹⁸

Digitālā satura vai digitālā pakalpojuma atbilstība līgumam patērētāja digitālā pirkuma direktīvā pamatojas uz divējādu regulējumu: no vienas puses, šī direktīva paredz pienākumu nodrošināt digitālā satura vai digitālā pakalpojuma atbilstību līgumam, bet, no otras puses, šādas atbilstības līgumam izpratni.

Pienākums nodrošināt digitālā satura vai digitālā pakalpojuma atbilstību līgumam ietverts patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 6. pantā, kas ir līdzīgs 2019. gada patērētāja pirkuma direktīvas 5. pantam. Tā patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 6. pants nosaka:

[t]irgotājs piegādā patērētājam digitālo saturu vai digitālo pakalpojumu, kas atbilst šīs direktīvas 7., 8. un 9. pantā izklāstītajām prasībām, attiecīgos gadījumos neskarot 10. pantu.

Aplūkojamā patērētāja digitālā pirkuma direktīvas pantā ietvertā norma nav jaunums ES patērētāju aizsardzības tiesībās. Šī norma pārņemta no 1999. gada patērētāja pirkuma direktīvas un patērētāja digitālā pirkuma direktīvā attiecināta uz digitālo saturu un digitālo pakalpojumu. No šīs normas izriet atbilstības līgumam nodrošināšanas pienākums *ex lege*. Savukārt atbilstības līgumam nodrošināšanas subjekts raksturots ar terminu “tirgotājs”, ar ko pēc būtības saprotams pārdevējs, ne pakalpojuma sniedzējs. Pašā direktīvā termins “tirgotājs” acimredzot izvēlēts tāpēc, lai vienlaikus aptvertu gan pārdevēju, gan pakalpojuma sniedzēju, risinot problēmu, ka pārdevējs nevar būt pakalpojuma sniedzējs. Salīdzinājumam: 2019. gada patērētāja pirkuma direktīvas 5. pants (tāpat kā 1999. gada patērētāja pirkuma direktīva) lieto terminu “pārdevējs”, kas skaidrojams ar to, ka abu šo direktīvu piemērošanas joma attiecas uz kustamām lietām un līdz ar to šo lietu pirkumu (piegādi).¹⁹

Pašreizējā Latvijas likumdevēja pieeja pamatojas uz to, lai digitālā satura vai digitālā pakalpojuma atbilstības līgumam nodrošināšanas pienākumu ietvertu tieši PTAL. Šāda pieeja būtu konsekventa, jo Latvijas likumdevējs rīkojies

¹⁶ 2011. gada specifisko līgumu direktīvas 5. panta pirmā daļa un otrā daļa; 6. panta pirmā daļa un otrā daļa ārpostelņu un distanču līgumu tvērumā.

¹⁷ 2011. gada specifisko līgumu direktīvas 17. pants.

¹⁸ Patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 1. pants.

¹⁹ 1999. gada patērētāja pirkuma direktīvas 1. panta otrās daļas b) punkts; 2019. gada patērētāja pirkuma direktīvas 2. panta 5. punkts.

līdzīgi 1999. gada patērētāja pirkuma direktīvas gadījumā, kad šāds pienākums ietverts PTAL 13. panta pirmajā daļā. Tā likumprojekta “Grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā” pašreizējā redakcijā (turpmāk – **Likumprojekts**)²⁰ paredzētā 16.⁴ panta pirmā daļa noteic, ka pārdevēja pienākums ir nodrošināt digitālā satura vai digitālā pakalpojuma atbilstību līguma noteikumiem. Šāds formulējums atbilst citu valstu praksei. Piemēram, Igaunijā šāds pienākums atspoguļots šādi:

*[p]ircējam nodotajām lietām jāatbilst līgumam, it sevišķi attiecībā uz daudzumu, kvalitāti, veidu, aprakstu un iepakojumu. Dokumentiem, kas attiecas uz lietu, arī jāatbilst līgumam.*²¹

Vienlaikus patērētāja digitālā pirkuma direktīva nosaka digitālā satura vai digitālā pakalpojuma atbilstības līgumam izpratni, kas saistīts ar abu šo līguma objektu atbilstību līgumam. Pretēji 1999. gada patērētāja pirkuma direktīvai, kura tieši lieto terminu “prezumpcija” saistībā ar līguma objekta atbilstību līgumam²², jaunās 2019. gada patērētāja pirkuma direktīvas šādu terminu attiecībā uz pienākumu nodrošināt atbilstību līgumam nelieto. Tā vietā jaunās 2019. gada patērētāja pirkuma direktīvas paredz objektīvāku pieeju šī pienākuma nodrošināšanas gadījumā, proti, ka pirkuma objektam ir jāatbilst līgumam.²³ Tātad, ja tiek konstatēti visi direktīvās noteiktie atbilstības līgumam gadījumi, tad, kā norādīts tiesību literatūrā saistībā ar 1999. gada patērētāja pirkuma direktīvu, pastāv prezumpcija (kuru kā jau jebkādu prezumpciju var atspēkot, pierādot pretējo), ka pirkuma objekts atbilst līgumam.²⁴ Turpretī jauno 2019. gada patērētāja pirkuma direktīvu gadījumā būtu pamats konstatēt, ka līguma objekts atbilst līgumam bez norādes uz prezumpciju par atbilstību līgumam.

Atšķirībā no 1999. gada patērētāja pirkuma direktīvas patērētāja digitālā pirkuma direktīva (līdzīgi kā 2019. gada patērētāja pirkuma direktīva) atbilstības līgumam gadījumus izšķir atkarībā no tā, vai šie gadījumi uztverami par objektīviem vai subjektīviem digitālā pakalpojuma vai digitālā satura atbilstības līgumam gadījumiem. Šis jaunievedums ir vērtējams pozitīvi, jo ļauj norobežot objektīvu un subjektīvu mērauklu konkrētā gadījuma situācijā, kas atvieglos šo gadījumu piemērošanu praksē. Vienlaikus, kā tālāk atspoguļots, šāds iedalījums var izrādīties praksē pietiekami riskants, kas var apgrūtināt efektīvu patērētāju tiesību aizsardzību līguma izpildes gaitā saistībā ar digitālo saturu vai digitālo pakalpojumu.

Atbilstības līgumam gadījumu iedalījums objektīvos un subjektīvos atbilstības līgumam gadījumos pastāvēja jau sākotnējā direktīvas priekšlikumā, kaut tieši šādi termini netika izmantoti, bet *expressis verbis* tika ieviesti Eiropas Komisijas priekšlikuma apspriešanas gaitā Eiropas Parlamentā un Padomē.²⁵ Tas ir izskaidrojums

²⁰ Likumprojekts “Grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā”. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40495464>.

²¹ Igaunijas Saistību tiesību likums, 217. panta (lietas atbilstība) pirmā daļa (Igaunijas Saistību tiesību likums. Pieejams angļu val.: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506112013011/consolide>

²² 1999. gada patērētāja pirkuma direktīvas 2. panta otrā daļa.

²³ 2019. gada patērētāja pirkuma direktīvas 6. pants un 7. panta pirmā daļa; patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 7. pants un 8. panta pirmā daļa.

²⁴ Micklitz H.-W., Reich N., Rott P. EU Consumer Law. 2nd ed. Antwerpen; Portland, Oregon: Intersentia, 2014, p. 174.

²⁵ Priekšlikums “Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva par dažiem digitālā satura piegādes līgumu aspektiem”, COM/2015/0634 final.

tam, kāpēc direktīvas priekšlikumā ir norādīts uz to, ka “6. pantā ietverti dažādi līgumiskie un likumiskie atbilstības kritēriji, pēc kuriem tiek novērtēta digitālā satura kvalitāte”.²⁶ Šis pants direktīvas priekšlikuma apspriešanas gaitā tika sadalīts atsevišķos pantos un pašlaik atspoguļots patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 7. pantā un 8. panta pirmajā daļā.

Tālāk rakstā objektīvie un subjektīvie digitālā satura vai digitālā pakalpojuma atbilstības līgumam veidi aplūkoti atsevišķi, sākot ar pēdējo, jo tam, kā raksturots tālāk, piešķirta priekšroka iepretim objektīvajam atbilstības līgumam veidam.

2. Subjektīvie digitālā satura vai digitālā pakalpojuma atbilstības līgumam gadījumi

2.1. Priekšrokas princips

Patērētāja digitālā pirkuma direktīva priekšplānā izvirza subjektīvos, nevis objektīvos atbilstības līgumam gadījumus, kā tas redzams no patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 8. panta pirmās daļas formulējuma. Saskaņā ar šo formulējumu “papildus atbilstībai jebkādām subjektīvām atbilstības prasībām digitālais saturs vai digitālais pakalpojums atbilst turpmāk minētajam”, tālāk uzskaitot objektīvos atbilstības līgumam gadījumus. Šāda nostāja lielā mērā atbilst šīs direktīvas priekšlikumam, kurā bija izmantota līdzīga pieeja. Tā šīs direktīvas priekšlikumā ietvertajā 6. panta otrajā daļā bija noteikts, ka, “[c]iktāl līgums neparedz, kur tas nepieciešams, skaidrā un saprotamā veidā, prasības digitālajam saturam atbilstoši pirmajai daļai [..]”, piemērojama digitālā satura atbilstība līgumam no objektīvā kritērija viedokļa, tālāk uzskaitot objektīvos digitālā satura atbilstības līgumam gadījumus. Saistībā ar šo normu Eiropas Komisija direktīvas priekšlikumā bija norādījusi, ka

[d]igitālajam saturam galvenokārt jāatbilst līgumā solītajam. Ja šādu acīmredzamu norādījumu nav, digitālā satura atbilstība jānovērtē atbilstoši objektīvam kritērijam, proti, tam ir jāatbilst mērķim, kuram digitālo saturu ar tādu pašu aprakstu parasti izmanto. 6. pantā turklāt skaidrots, ka gadījumos, kad digitālo saturu piegādā noteiktu laika periodu, digitālajam saturam jāatbilst līguma noteikumiem visā līguma darbības laikā un patērētājam piegādājamajai digitālā satura versijai jābūt visjaunākajai līguma noslēgšanas brīdī pieejamai versijai.²⁷

Šāda ES likumdevēja pieeja, kaut saprotama no līguma satura izvēles brīvības principa viedokļa, ir **diskutabla no patērētāju aizsardzības tiesību efektivitātes viedokļa**. Atbilstoši pašreiz spēkā esošajai 1999. gada patērētāja pirkuma direktīvai subjektīvie atbilstības līgumam gadījumi vērtējami neatkarīgi no objektīvajiem atbilstības līgumam gadījumiem, nevienam no tiem nepiešķirot priekšroku vai prioritāti. Šāda pieeja redzama pēc tā, kā šajā direktīvā izkārtoti atbilstības

²⁶ Priekšlikums “Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva par dažiem digitālā satura piegādes līgumu aspektiem”, COM/2015/0634 final, 5. punkts.

²⁷ Turpat.

līgumam gadījumi, nevienam nepiešķirot prioritāti vai priekšroku, bet tos sarindojot vienu pēc otra.²⁸

Tomēr patērētāja digitālā pirkuma direktīvā Eiropas likumdevēja pieejas pamatā ir apsvērums, ka priekšroka dodama tieši līgumiskajai saistībai, respektējot līdzēju privātautonomiju un ar to saistīto līgumu brīvības principu un tikai tad paredzot vērtēt objektīvos lietas atbilstības līgumam gadījumus. Secinājums par subjektīvās atbilstības līgumam priekšroku pār objektīvo atbilstību līgumam pamatojas arī uz pašas direktīvas tekstu. Tā pašā patērētāja digitālā pirkuma direktīvā norādīts, ka atkāpe no objektīvās atbilstības līgumam iespējama “tikai tad, ja patērētājs par to ir konkrēti informēts un ja patērētājs to pieņem atsevišķi no tā, ko paredz citi paziņojumi vai vienošanās, un ar aktīvu un nepārprotamu ricību”.²⁹ Šajā pieejā redzama no šīs direktīvas priekšlikuma pārņemtā nostāja par šādas piekrišanas nepieciešamību, kas ļauj atkāpties no objektīvās atbilstības līgumam nodrošināšanas, uz ko norādīts iepriekš šajā raksta apakšnodaļā.

Direktīva arī paredz, kā var izpausties patērētāja piekrišana par atkāpšanos no kāda no objektīvās atbilstības līgumam gadījumiem, kā piemērus norādot šādas iespējas: “iezīmējot lodziņu, nospiežot pogu vai aktivizējot līdzīgu darbību”.³⁰ Kā redzams no šiem piemēriem, to īstenošana praksē izrādīsies relatīvi vienkārša, turklāt paredzams, ka līguma noslēgšana tiks padarīta atkarīga no šādas piekrišanas došanas. Līdz ar to patērētājs būs spiests piekrist šādiem neizdevīgiem līguma noteikumiem, ja vēlēsies noslēgt līgumu par digitālo saturu vai digitālo pakalpojumu.

Tai pašā laikā priekšroka subjektīvajiem atbilstības līgumam gadījumiem var izrādīties patērētājam nelabvēlīga no patērētāja aizsardzības tiesību efektivitātes viedokļa. Pārdevējs var atspoguļot līgumā tādus noteikumus par digitālo lietu vai digitālo pakalpojumu, kuri būs patērētājam nelabvēlīgi, kaut formāli atbildīs patērētāja digitālā pirkuma direktīvas prasībām. Šādam aspektam uzmanība pievērsta tiesību literatūrā, paužot bažas par to, ka maz ticams, ka šāds regulējums uzlabos patērētāju aizsardzību, jo līguma saturs tiek atstāts līdzēju ziņā, patērētājam esot ievainojamam tipveida līgumos.³¹

Šāda patērētāja digitālā pirkuma direktīvas pieeja par priekšroku subjektīvajai atbilstībai līgumam disonē ar to pieeju, kas izmantota 1999. gada patērētāja pirkuma direktīvas 2. panta otrajā daļā, kura pārņemta PTAL 14. panta pirmajā daļā. Nedz šajā direktīvas normā, nedz likuma normā nav šķiroti atbilstības līgumam gadījumi no to prioritātes viedokļa, nevienam gadījumam nepiešķirot priekšroku, uz ko norādīts iepriekš. Jāņem vērā, ka saistībā ar iepriekš pieminēto PTAL 14. panta pirmo daļu Senāts iepriekš norādījis, ka neviens no lietas atbilstības gadījumiem nav pārāks pār citu:

²⁸ 1999. gada patērētāja pirkuma direktīvas 2. panta otrā daļa.

²⁹ Patērētāja digitālā pirkuma direktīvas preambulas 49. apsvērums.

³⁰ Turpat.

³¹ Giliker P. Adopting a Smart Approach to EU Legislation: Why Has it Proven So Difficult to Introduce a Directive on Contracts for the Supply of Digital Content? In: Synodinou T., Jouglex P., Markou C., Prastitou-Merdi T. (eds.). EU Internet Law in the Digital Era: Regulation and Enforcement. Cham: Springer, 2020, pp. 311–312.

Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 14. panta pirmās daļas 3. punktā minētais nosacīti subjektīvais pamats nav uzskatāms par mazāk svarīgu nekā 1. un 6. punktā minētais nosacīti objektīvais pamats.³²

Līdz ar to patērētāja digitālā pirkuma direktīva (un vienlaikus arī 2019. gada patērētāja pirkuma direktīva, kuras vērtējums ir ārpus šī raksta) **mainīs šo pieeju**, kas būs jāņem vērā arī **Latvijas tiesām**.

2.2. Subjektīvo atbilstības līgumam gadījumu raksturojums

Vispirms patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 7. pants formulē četrus subjektīvos digitālā satura atbilstības līgumam gadījumus, kuri atbilst šīs direktīvas priekšlikumā ietvertajam regulējumam.³³ Saskaņā ar šo direktīvas pantu digitālais saturs vai digitālais pakalpojums atbilst līgumam, ja tas atbilst šādiem atbilstības līgumam gadījumiem, kurus vērts citēt pilnībā:

- a) tā apraksts, daudzums un kvalitāte, funkcionalitāte, saderība, sadarb-spēja un citas iezīmes atbilst līguma prasībām;*
- b) tas ir derīgs jebkuram konkrētam nolūkam, kuram patērētājs to pieprasa un ko patērētājs ir darījis zināmu tirgotājam ne vēlāk kā līguma noslēgšanas brīdī, un attiecībā uz kuru tirgotājs ir sniedzis piekrišanu;*
- c) tas tiek piegādāts ar visiem piederumiem, instrukcijām, tostarp instalēšanas instrukciju, un kopā ar to patērētājam tiek sniegta līgumā prasītā palīdzība; un*
- d) tas ir atjaunināts, kā noteikts līgumā.*

Kā var redzēt no šiem subjektīviem atbilstības līgumam gadījumiem, tie aptver dažādas situācijas, kas attiecas uz līgumu, kura objekts ir digitālais saturs vai digitālais pakalpojums, izpildi. Vispirms jāatzīmē, ka digitālajam saturam vai digitālajam pakalpojumam tā īpašību ziņā jāatbilst tam, par ko līdzēji vienojušies, proti, "atbilst līgumam", uz ko norādīts pirmajā atbilstības līgumam gadījumā. Tomēr nepietiek ar to vien, ka abi šie pirkuma objekta veidi atbilst līgumā norādītajam, tiem ir jābūt arī papildinātiem ar lietošanas noteikumiem attiecībā uz konkrēto digitālo saturu. Turklāt digitālā satura atjauninājumu nenodošana patērētājam, ja šāds pienākums paredzēts līgumā, veido patstāvīgu atbilstības līgumam gadījumu. Visbeidzot, šo subjektīvo atbilstības līgumam gadījumu vidū ir ietverts patērētāja subjektīvi izvēlētais mērķis saistībā ar konkrēto digitālo saturu. Šis atbilstības līgumam gadījums patērētāja pirkuma regulējumā nav jaunums. Tas ir pārņemts no 1999. gada patērētāja pirkuma direktīvas³⁴ un patērētāja digitālā pirkuma direktīvā attiecināts uz līgumiem par digitālo saturu vai digitālo pakalpojumu. Līdz ar to iepriekš norādītie četri subjektīvi atbilstības līgumam gadījumi pamatoti ar noslēgtā līguma saturu un tā noteikumiem, izņemot patērētāja subjektīvi izvēlēto mērķi, un aptver plašu darbību loku.

Jāņem vērā, ka līguma noteikumu vērtējums no netaisnīguma vai neskaidrības viedokļa ietilpst nevis jauno 2019. gada patērētāja pirkuma direktīvu piemērošanas

³² Senāta 11.06.2009. spriedums lietā Nr. SKA-131/2009 (A42290505), 13. punkts – *Bata*. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/14247.pdf>

³³ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dažiem digitālā satura piegādes līgumu aspektiem COM/2015/0634 final, 6. panta pirmā daļa.

³⁴ 1999. gada patērētāja pirkuma direktīvas 2. panta otrās daļas b) punkts.

jomā, bet gan netaisnīgu līguma noteikumu direktīvas³⁵ ietvarā. Kā jau iepriekš norādīts, līgums par digitālo saturu vai digitālo pakalpojumu parasti tiek slēgts kā tipveida līgums. Tas nozīmē, ka noteikumi, kuri ietverti līgumā, kura objekts ir digitālais saturs vai digitālais pakalpojums, var tikt pakļauti netaisnīgu vai neskaidru līguma noteikumu vērtējumam, piemēram, neizsmēļošajā netaisnīgu noteikumu sarakstā tieši norādīts uz līdzēju tiesiskās vienlīdzības principa pārkāpumu.³⁶ Tomēr ne visi šāda tipveida līguma noteikumi būs pakļauti netaisnīgu noteikumu vērtējumam, piemēram, netaisnīgu līguma noteikumu regulējums neattiecas uz līguma noteikumiem, kas “definē līguma priekšmetu un cenu vai atlīdzības atbilstību”³⁷.

3. Objektīvie digitālā satura vai digitālā pakalpojuma atbilstības līgumam gadījumi

Objektīvie digitālā satura vai digitālā pakalpojuma atbilstības līgumam gadījumi aptver tādus gadījumus, kad lietas atbilstība līgumam jānodrošina jebkura konkrētās lietas pircēja vai pasūtītāja gadījumā neatkarīgi no konkrētās līgumiskās situācijas. Patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 8. panta pirmā daļa satur objektīvo lietas atbilstības līgumam gadījumu sarakstu. Līdzīgi kā subjektīvo atbilstības līgumam gadījumā arī objektīvo atbilstības līgumam gadījumu saraksts ir izsmēļošs, turklāt ES dalībvalstīm nav piešķirta rīcības izvēles brīvība šī saraksta grozīšanā, tāpēc šis saraksts jāpārņem Latvijas nacionālajās tiesībās negrozītā veidā.³⁸

Patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 8. panta pirmā daļa paredz četrus objektīvās atbilstības gadījumus, kuri lielā mērā pamatojas uz iepriekšējās – 1999. gada patērētāja pirkuma – direktīvas pieeju.³⁹ Tā no iepriekšējās direktīvas ir pārņemti trīs atbilstības līgumam gadījumi, proti, atbilstība mērķim (nolūkam), kādam parasti izmantotu tāda paša veida digitālo saturu vai digitālos pakalpojumus; atbilstība parasti izvirzāmajām īpašībām, tās pielāgojot digitālā satura vai digitālā pakalpojuma īpatnībām, uz ko norāda tostarp norāde par veiktspējas rādītājiem, tostarp funkcionalitāte, saderība, pieejamība, nepārtrauktība un drošība; atbilstība izmēģinājuma versijai vai priekšskatījumam, kas iepriekšējā direktīvā saistīts ar paraugu.

Digitālā satura vai digitālā pakalpojuma atbilstība līgumam nodrošināma gan tad, kad līgums attiecas uz vienu digitālā satura pirkumu vai digitālā pakalpojuma sniegšanu, gan arī tad, kad līgums attiecas uz digitālā satura vai digitālā pakalpojuma pastāvīgu piegādi kādā laikposmā.⁴⁰

Papildus minētajā direktīvā paredzēts viens īpašs objektīvās atbilstības līgumam gadījums, kas saistīts ar digitālā satura vai digitālā pakalpojuma īpatnībām.

³⁵ Padomes Direktīva 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos. OV L 95, 21.04.1993., 29.–34. lpp. Īpašais izdevums latviešu valodā, 15. nod., 2. sēj., 288.–293. lpp.

³⁶ PTAL 6. panta trešās daļas 2. teikuma 1. punkts kopsakarā ar 5. pantu.

³⁷ PTAL 6. panta 2.² daļa.

³⁸ Par patērētāja digitālā pirkuma direktīvas izsmēļošo raksturu šajā konferencē referējis doc. Arnis Buka, tāpēc šis jautājums šajā rakstā netiek papildus aplūkots.

³⁹ Plašāk sk.: Micklitz H.-W., Reich N., Rott P. EU consumer law. 2nd ed. Antwerpen; Portland, Oregon: Intersentia, 2014, pp. 174–176.

⁴⁰ Patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 8. panta ceturtdā daļa.

Tā atbilstības līgumam gadījums saistīts ar to, ka tas ir piegādāts ar visiem pieredumiem un instrukcijām, ko patērētājs var pamatoti sagaidīt saņemt.⁴¹ Šāds atbilstības līgumam gadījums nozīmē, ka pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam jānodrošina kopā ar digitālo saturu vai digitālo pakalpojumu arī lietošanas norādījumi, kā tie izmantojami, turklāt formulējums “patērētājs var pamatoti sagaidīt saņemt” attiecas uz vidusmēra patērētāja vērtējumu, kas pamatojas uz objektīvo kritēriju.

Jāņem vērā, ka pārdevējam ir pienākums nodot patērētājam pēdējo digitālā satura versiju, tostarp gadījumā, ja digitālais saturs sniegts digitālajā pakalpojumā, ja vien nav pielīgts citādi.⁴² Tā rezultātā līgumā iespējams paredzēt, ka patērētājam tiek nodota nevis pēdējā digitālā satura versija, bet gan agrāka digitālā satura versija. Šajā noteikumā krasi izpaužas subjektīvās atbilstības līgumam priekšroka pār objektīvo atbilstību līgumam. Tomēr šajā gadījumā pastāv risks, ka pārdevējs var pārdot patērētājam nevis pēdējo, bet kādu no agrākajām versijām, ja patērētājs šādam aspektam, noslēdzot līgumu, nepievērsis uzmanību.⁴³ Tomēr jāņem vērā, ka var pastāvēt situācija, ka patērētājs var pats pasūtīt tieši agrāku digitālā satura versiju situācijā, kad tehnisku iemeslu dēļ nav iespējams izmantot pēdējo versiju vai tā kādu iemeslu dēļ nav patērētājam pieņemama, piemēram, viedtālrunis vai dators nav savietojams ar pēdējo datorprogrammas versiju.

Saistībā ar digitālajām lietām kā jaunajiem pirkuma objekta veidiem jāņem vērā atjauninājumi, kas ir cieši saistīti ar šo veidu specifiku. Šajā gadījumā tiek izšķirti vairāki aspekti, kā atjauninājumu nodrošināšana digitālajam saturam vai digitālajam pakalpojumam⁴⁴ un sekas to neinstalēšanas gadījumā⁴⁵. Līdzīgi kā pašā digitālā satura vai digitālā pakalpojuma gadījumā, arī to atjauninājumiem ir jāatbilst līgumam, proti, jāatbilst gan subjektīviem vai objektīviem atbilstības līgumam gadījumiem.⁴⁶

Līdzīgi kā 1999. gada patērētāja pirkuma direktīvas un 2019. gada patērētāja pirkuma direktīvas gadījumā, arī patērētāja digitālā pirkuma direktīva pieļauj patērētājam nodot līguma objektu, kas neatbilst līgumam. Taču šajā situācijā patērētāja digitālā pirkuma direktīva paredz divus kritērijus, kad līguma slēgšana par līgumam neatbilstošu digitālo saturu vai digitālo pakalpojumu būtu iespējama. Pirmais kritērijs saistās ar pārdevēja aktīvu rīcību, lai patērētājs būtu “konkrēti informēts” par neatbilstību līgumam, kas saprotams tādā nozīmē, ka patērētājam ir tieši norādīts, ka digitālais saturs vai digitālais pakalpojums neatbilst kādam vai kādiem atbilstības līgumam gadījumiem.⁴⁷ Otrais kritērijs saistās ar patērētāja aktīvu rīcību, paužot savu piekrišanu šāda līguma noslēgšanai “tieši un atsevišķi”.⁴⁸ Abu kritēriju izpilde veicama pašā līgumā vai paziņojumos, ko pievieno līgumam.

⁴¹ Patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 8. panta pirmās daļas c) apakšpunkts.

⁴² Patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 8. panta sestā daļa.

⁴³ Šajā gadījumā nebūtu iespējams atsaukties uz netaisnīgiem līguma noteikumiem (PTAL 6. pants un 5. pants), ņemot vērā to, ka pati patērētāja digitālā pirkuma direktīva pieļauj *expressis verbis* iespēju patērētājam nenodot pēdējo digitālā satura versiju.

⁴⁴ Patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 8. panta otrā daļa.

⁴⁵ Patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 8. panta trešā daļa.

⁴⁶ Turpat.

⁴⁷ Patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 8. panta piektā daļa.

⁴⁸ Turpat.

Atsevišķi no objektīviem atbilstības līgumam gadījumiem regulēts jautājums par nepareizu digitālā satura vai digitālā pakalpojuma integrēšanu, kas cieši saistīts ar atbilstības līgumam nodrošināšanu. Šajā saistībā patērētāja digitālā pirkuma direktīva noteic, ka ikvienu neatbilstību, kas izriet no digitālā satura vai digitālā pakalpojuma nepareizas integrēšanas patērētāja digitālajā vidē, uzskata par paša digitālā satura vai digitālā pakalpojuma neatbilstību, ja integrēšanu veica pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs, vai pats patērētājs, taču nepareiza integrēšana notika kļūdainu lietošanas noteikumu dēļ.⁴⁹

4. Likumprojekta 16.¹ panta pirmās daļas vērtējums

Likumprojekta pašreizējā redakcijā ietvertā 16.¹ panta pirmā daļa (kopsakarā ar tālākajām šī panta daļām) noteic, ka “[d]igitālais saturs vai digitālais pakalpojums uzskatāms par atbilstošu līguma noteikumiem [...]”. Kā redzams no šī formulējuma un tālākās šī panta daļas satura kopsakarā ar iepriekš raksturoto patērētāja digitālā pirkuma direktīvas regulējumu, Likumprojekta 16.¹ panta pirmā daļa satur **divējāda rakstura trūkumus saistībā ar līguma objekta atbilstību līgumam**.

Pirmkārt, Likumprojektā ietvertā 16.¹ panta pirmā daļa **nešķir** objektīvos un subjektīvos atbilstības līgumam gadījumus. No vienas puses, šāda pieeja rada pretrunu ar patērētāja digitālā pirkuma direktīvas izsmelošo raksturu, kas nozīmē, ka šāda regulējuma pieņemšanas gadījumā Latvija nonāks pārkāpuma situācijā, līdzīgi kā saistībā ar PTAL 14. panta pirmās daļas sākotnējo redakciju, kurā bija formulēti nevis līguma atbilstības, bet gan neatbilstības gadījumi.⁵⁰ Līdz ar to sekas šādai rīcībai varētu būt saistītas ar likuma grozīšanas nepieciešamību uzreiz pēc tā pieņemšanas. Otrkārt, šāda pieeja radīs digitālā satura vai digitālā pakalpojuma atbilstības līgumam piemērošanas grūtības, it sevišķi saistībā ar patlaban plānotā jaunā PTAL 16.¹ panta pirmo daļu. Šāds secinājums pamatots ar atziņu, ka objektīvie pamati saistīti ar vidusmēra patērētāja uztveres vērtējumu, nevis subjektīvās mērauklas piemērošanu, kamēr subjektīvie lietas atbilstības līgumam pamati tieši saistīti ar individuāla pārtērētāja subjektīvās uztveres vērtējumu, šajā gadījumā – noslēgtā līguma saturu.

Otrkārt, objektīvie un subjektīvie neatbilstības līgumam gadījumi nav savstarpēji nodalīti un sajaukti kopā, tas rada līdzīgas grūtības tām, kuras raksturotas iepriekš. Šāda secinājuma pamatotība redzama no šādas tabulas, kurā atspoguļota likumprojekta “Grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā” 16.¹ panta pirmajā daļā un patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 7. pantā un 8. panta pirmajā daļā ietvertā regulējuma salīdzinājums saistībā ar objektīviem un subjektīviem neatbilstības līgumam gadījumiem.

Likumprojektā ietvertā jaunā PTAL 16. ¹ panta pirmā daļa	Patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 7. pants un 8. panta pirmā daļa
1. punkts	atbilst 7. panta a) punktam un 8. panta pirmās daļas b) punktam

⁴⁹ Patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 9. pants.

⁵⁰ Grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā: LV likums. Pieņemts 24.04.2014., spēkā stāties 28.05.2014. Latvijas Vēstnesis, 14.05.2014., Nr. 92. Sk.: Vītolīņa B. Patērētāju tiesību aizsardzības pamati. Rīga: Zvaigzne ABC, 2015, 71. lpp.

2. punkts	atbilst 8. panta pirmās daļas a) punktam
3. punkts (subjektīvais mērķis)	atbilst 7. panta pirmās daļas b) punktam
4. punkts (piederumi)	atbilst 7. panta c) punktam un 8. panta pirmās daļas c) punktam
5. punkts (atjauninājums)	atbilst 7. panta pirmās daļas d) punktam
6. punkts (paraugs)	atbilst 8. panta pirmās daļas d) punktam

Tādējādi, lai novērstu Likumprojektā paredzētās 16.¹ panta pirmās daļas neatbilstību patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 7. panta un 8. panta pirmās daļas regulējumam, būtu nepieciešams šajās direktīvas normās ietverto regulējumu pārņemt negrozītā veidā PTAL 16.¹ panta pirmajā daļā, kas nozīmē šīs daļas izteikšanu jaunā redakcijā.

Kopsavilkums

1. Rakstā secināts, ka konstatējamas neatbilstības starp patērētāja digitālā pirkuma direktīvu un Likumprojektu saistībā ar digitālā satura un digitālā pakalpojuma atbilstības līgumam regulējumu.
2. Pretēji patērētāja digitālā pirkuma direktīvai Likumprojekts nenoskaidro objektīvos un subjektīvos atbilstības līgumam gadījumus. Šāda neatbilstība starp direktīvu un Likumprojektu ir būtiska, jo izjauc direktīvā paredzēto atbilstības līgumam kārtību. Atbilstoši šai kārtībai priekšroka piešķirama tieši subjektīvajiem atbilstības līgumam gadījumiem pār objektīvajiem atbilstības līgumam gadījumiem. Līdz ar to tikai tad, ja konstatēta subjektīvā atbilstība līgumam, vērtējama objektīvā atbilstība līgumam, bet tikai tiktāl, ciktāl to neierobežo pats līgums. Savukārt Likumprojekts paredz vērtēt jebkuru neatbilstības līgumam gadījumu, nenodalot objektīvos un subjektīvos atbilstības līgumam gadījumus un tādējādi neņemot vērā pēdējā prioritāti pār pirmo. Vienlaikus šāda neatbilstība var novest pie secinājuma, ka Likumprojekts neatbilst minētajai direktīvai, kura ir izsmeļoša direktīva un šajā jautājumā nepiešķir Latvijai kā ES dalībvalstij rīcības brīvību. Šīs neatbilstības saglabāšanas gadījumā radīsies jautājums par nepareizu patērētāja digitālā pirkuma direktīvas pārņemšanu Latvijas tiesībās.
3. Tātad, lai novērstu šo būtisko neatbilstību starp patērētāja digitālā pirkuma direktīvu un Likumprojektu, Likumprojektā būtu jāparedz, ka plānotās PTAL 16.¹ panta pirmās daļas redakcija ietvertu tieši tādu pašu regulējumu, kāds tas ietverts patērētāja digitālā pirkuma direktīvas 7. pantā un 8. panta pirmajā daļā.

Pētījumu atbalsta Latvijas Zinātnes padomes (LZP) Fundamentālo un lietišķo pētījumu projekts (FLPP) "Patērētāju aizsardzības stiprināšana digitālajā un datu laikmetā: jauno patērētāja pirkuma direktīvu ieviešana Latvijas tiesību sistēmā".

